

ΘΕΣΕΙΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΩΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ

Του Παναγιώτη ΜΙΧΑΗΛΑΡΗ*

Είνα γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια παρά τις αντιρρήσεις, τις γκρίνιες θα λέγαμε καλύτερα, η εκδοτική παραγωγή έχει κατακόρυφα αυξηθεί και αυτό διαπιστώνεται εύκολα. Φυσικά από κοντά ακολουθεί και η λεσβιακή εκδοτική παραγωγή. Με το τελευταίο όρο εννοώ τις εκδόσεις που έχουν σχέση με την λεσβιακή ιστορία γενικότερα και τη λεσβιακή λογοτεχνία βιβλία που είτε τυπώνονται στη Μυτιλήνη είτε στην Αθήνα είτε κάπου αλλού, από Λεσβίους, κυρίως, συγγραφείς αλλά και από άλλους που κάποια σχέση έχουν με το νησί, και δεν εμπίπτουν στην κατηγορία των δημοσιευμάτων σε επιστημονικά περιοδικά για τα οποία άλλοι είναι οι υπεύθυνοι.

Το φαινόμενο αυτό λοιπόν που στο σύνολό του αποκαλούμε βιβλιογραφία και περιορίζοντάς το σε λεσβιακή βιβλιογραφία θα έχουμε την ευκαιρία να συζητήσουμε κάποια άλλη στιγμή πιο αναλυτικά. Αυτό που θέλω σήμερα να εντοπίσω και να θίξω, όσο μπορώ, είναι η εκδοτική εμφάνιση των λεσβιακών εκδόσεων, πράγμα που αποτελεί βέβαια και γενικότερο φαινόμενο.

Συναντούμε λοιπόν αρκετά βιβλία που πάσχοι από εκδοτική επιμέλεια, όπως αυτή εννοείται υπό την διπλή της εκδοχή: είτε αυτή είναι η εκδοτική μορφή του βιβλίου είτε η επιμέλεια του περιεχομένου από γλωσσική

κ.λ.π. άποψη. Το τελευταίο ως το αφήσουμε προσωρινά επειδή οι αντιρρήσεις περί ύφους, τύπων, γλωσσικής άποψης κ.λ.π. έχουν ισχυρά λογικά ερείσματα. Εκείνο για το οποίο αναντίρρητα όλοι μπορούμε να συμφωνήσουμε είναι η εμφάνιση του βιβλίου ως τυπογραφικό δηλαδή ως αισθητικό αποτέλεσμα.

Έχουμε λοιπόν να παρατηρήσουμε ότι κυκλοφόρησαν πολλά βιβλία ή άλλα έντυπα, τα οποία περιέχουν εξαιρετικά ενδιαφέρον υλικό αλλά υστερούν δραματικά σε τυπογραφική επιμέλεια, πράγμα που έχει άμεσο αντίκτυπο στο σύνολο του βιβλίου. Φυσικά ονόματα και τίτλους δεν πρόκειται να αναφέρουμε: αυτό άλλωστε θα αποτελέσει πάγια τακτική της στήλης επειδή οι παρατηρήσεις και ο ενδεχόμενος διάλογος πρέπει να διεξάγεται με νηφαλιότητα χωρίς προσωπικές αντεγκλήσεις και εμπάθειες για να είναι αποτελεσματικός, όσο γίνεται.

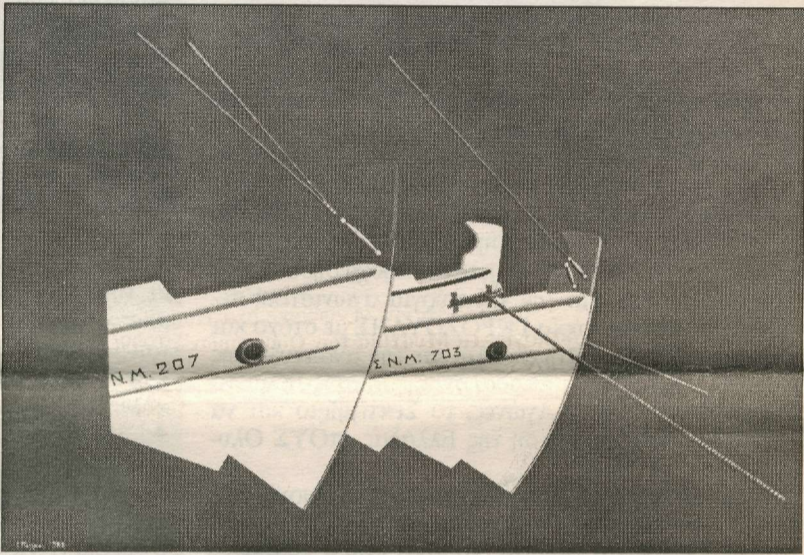
Πρέπει όμως να κατανοήσουμε όλοι, όσοι εμπλεκόμαστε σε παρόμοιες διαδικασίες με βιβλία και έντυπα ότι η μορφή ενός βιβλίου δεν είναι το τελευταίο πράγμα. Είναι η εμφάνιση, πολλές φορές, που θα τραβήξει την πρώτη ματιά, θα κινήσει την περιέργεια για γνωριμία και βαθύτερη σχέση. Και αντίθετα η κακή εμφάνιση μπορεί να ενεργήσει αντίστροφα και να οδηγήσει σε απόγνωση ενώ το περιεχόμενο μπορεί να είναι εξίσου σημαντικό και ενδιαφέρον ή και σημαντικότερο από το αντίστοιχο ενός καλοτυπωμένου βιβλίου. Βέβαια δεν χρειάζεται να σημειώσω ότι δεν με ενδιαφέρουν τα πολυτελή βιβλία που κάτω από ένα προκλητικό λούσο δεν κρύβουν σχεδόν τίποτε για τα δικά μας τα συνηθισμένα πράγματα μιλώ όσα παράγουν νέα γνώση ή αναπαράγουν την ήδη κτηθείσα προωθώντας την περαιτέρω.

Κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις λοιπόν πιστεύω ότι η προσπάθεια πρέπει να είναι αμφίπλευρη, και από τις δυο πλευρές, και από τους

συγγραφείς, τους λογίους γενικότερα αλλά και από τους τυπογράφους. Και σπεύδω να προλάβω τις τυχόν διαμαρτυρίες. Η πρώτη φυσικά θα έχει να κάνει με το οικονομικό. Ο συγγραφέας δε διαθέτει τόσα λεφτά και από την άλλη θέλει να δει επιτέλους τυπωμένο το έργο του. Ωστόσο η καλύτερη εμφάνιση δεν είναι -και αυτό προέρχεται από βιωμένες καταστάσεις και όχι θεωρητικές αναγωγές- οπωσδήποτε ζήτημα πολύ περισσότερων χρημάτων είναι και αυτό αλλά όχι αποκλειστικά αυτό. Είναι όπως διαμορφώνονται πλέον τα πράγματα με την νέα τεχνολογία, ζήτημα σωστής καθοδήγησης και παρακολούθησης από κοντά της τυπογραφικής διαδικασίας. Και φυσικά είναι και η γνώση. Να ξέρουμε ποιο είναι το καλό, το αισθητικά άρτιο και ποιο το δεύτερο πράγμα.

Και εδώ έρχεται ο δεύτερος παράγοντας, δηλαδή ο τυπογράφος, ή όπως αλλιώς θα τον ονομάσουμε με τα νέα εργαλεία που διαθέτει. Τίθεται δηλαδή το ζήτημα αν ξέρει ως πού φθάνουν οι δυνατότητες των μηχανημάτων -και είναι αυτές άπειρες αρκεί να υπάρχει η γνώση- και πώς αυ-

τές μπορεί να τις μπολιάσει στα ήδη κεκτημένα στοιχεία. Με πιο απλά λόγια το ζήτημα είναι ότι όσοι χειρίζονται τη νέα τεχνολογία, αλλά και την παλαιότερη, που ακόμα υπάρχει, πρέπει να έχουν γνώση του

Γιώργος Πέρρος. Πλώρες, 1988.
Λάδι σε καμβά, 100Χ70 εκ.

βιβλίου. Ποιες είναι οι βασικές αρχές της σωστής εκτύπωσης μιας σελίδας, πώς μπαίνουν τέλος πάντων τα περιθώρια, οι παράγραφοι, οι κεφαλίδες και άλλα τέτοια απλά αλλά τόσο ουσιώδη ζητήματα. Και πάντως πρέπει να γνωρίζουν ότι πριν από αυτούς δούλεψαν κι άλλοι, υπάρχει μια αποθησαυρισμένη γνώση αιώνων με λαμπρά αποτελέσματα αισθητικής φύσεως. Αυτά κατά κάποιο τρόπο πρέπει να γνωρίσουν προκειμένου η δουλειά τους να είναι αποδοτική αλλά και ευχάριστη, επειδή εδώ το αποτέλεσμα αντανακλά προς πάσαν κατεύθυνση, αλλά κυρίως επειδή ένα καλοτυπωμένο βιβλίο αποτελεί καμάρι και διαφήμιση και για τον μάστορα τυπογράφο.

Φυσικά τα περισσότερα από τα παραπάνω σπεύδω να συμπληρώσω, πρέπει να τα γνωρίζουν και οι συγγραφείς που τυπώνουν τα έργα τους -και δεν είμαι τόσο βέβαιος ότι τα γνωρίζουν-, ειδικότερα στις μέρες μας όπου πολλά πράγματα φαίνονται αυτονόητα ενώ δεν είναι.

Πάντως ένα καλό βιβλίο για όλους τους ενδιαφερόμενους είναι πολύ κοντά και μπορούν να το αναζητήσουν προκειμένου αυτό να αποτελέσει οδηγό και υπόδειγμά τους. Στο κάτω κάτω στην εκδοτική διαδικασία η μίμηση και η αντιγραφή δεν αποτελούν μειονέκτημα... Συντονισμός συγγραφέων και τυπογράφων χρειάζεται, ανησυχία για το αποτέλεσμα, γνώση ότι πριν από εμάς και κάποιοι άλλοι, ίσως καλύτεροι, έκαναν αυτή τη δουλειά, με άλλα λόγια η ιστορία και εν προκειμένω ιστορία της τέχνης και της τεχνικής, η ιστορία του σιναφιού μας ποτέ δεν έβλαψε κανέναν... και πολύ περισσότερο δεν θα βλάψει τα λεσβιακά γράμματα...

* Ο Παναγιώτης Μιχαηλάρης κατάγεται από τον Μανταμάδο. Είναι Ιστορικός στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών.